

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. V. An divinæ prædefinitiones, seu decreta ab intrinseco efficacia, quæ à Thomistis prædeterminantia appellantur, libertatem tollant, aut lædant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Verando, Deus possit prædestinare vel non prædestinare, sed ex hoc non tollitur prædestinationis certitudo. Et in Boëtium de consolatione lib. 5. proâ ultimâ ait: Ista ratio: quod à Deo prævisum est, necessariò evenit, solvitur dicendo, quod verum est necessariò evenit, necessitate conditionatâ, non necessitate absolutâ. Alii aliter solvunt, quod illa propositio est vera in sensu composito, sed falsa in sensu diviso: unde cum dicitur quidquid prævisum est, necessariò evenit, verum est in sensu composito: ergo impossibile est prævisum à Deo non evenire; tamen in sensu diviso falsa est, quia eventus rei saltem contingentis, in se non est necessarius.

63. Favet etiam Aristoteles 1. de cælo textu 119. Sedendi (inquit) & standi simul quis habet potentiam, quia quando habet illam, habet & alteram, sed non sic ut simul sedeat & stet, sed alio tempore, & 1. Elench. agens de fallacia compositionis ait: Propter compositionem verò huiusmodi sunt, ut possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere: non enim idem significat, si dividens quis dicat & componens, quod possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere; & hoc identidem si quis componat non scribentem scribere, significavit profectò quod habet potestatem ut non scribens scribat (Ecce sensum compositum quo componitur non scriptio cum actuali scriptio) Si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit ut scribat. Ecce sensum divisum, quo dividitur non scriptio ab actuali scriptio, & significatur dari potentiam in homine non scribente ut scribat, & vice versâ in scribente ut non scribat.

Denique Venerabilis Beda in axiomatibus Philosophicis ex Aristotele collectis, littera O, sic habet: Omnia futura de necessitate evenient 1. Per hiern. Verum est in sensu composito, non autem in sensu diviso, vel verum est ex hypothese, non autem simpliciter. Si enim futura sunt, utique evenient necessario. Implicat enim contradictionem eventura esse & non eventura. Non tamen quæcunque eventura sunt, eventura necessario simpliciter, sive necessitate quadam absolutâ.

ARTICULUS V.

An divina prædefinitiones, seu decreta ab intrinseco efficacia, quæ à Thomistis prædeterminantia appellantur, libertatem tollant, aut ledant?

64. Elebris est his temporibus hæc controversia: hoc enim sæculo, quod major in divina voluntate statuitur efficacia, eò minor à quibusdam Recentioribus ponitur in humana libertas, & quod S. Thomas suprâ relatus contingentie radicem appellat, illi necessitatis causam, & libertatis ruinam ac perditionem esse existimant. Quantum hoc sit à veritate, & à Sanctorum Patrum doctrina alienum, placet breviter hic ostendere, & difficilem hanc humanæ libertatis cum divinæ voluntatis efficaciam concordiam, quæ ingeniorum gehenna, & humanæ mentis Euripus, meritò appellari potest, exponere; & ostendere quòd sicut in ineffabili Incarnationis Mysterio, Dei sapientia, humana divinis, & divina humanis mirabiliter copulavit, Tantoque sedere utramque naturam consuevit, ut nec inferior em consumeret glorificatio, nec superior em minueret assumptio; Ita & in prædestinationis Mysterio inscrutabili, ejus omnipotentia

Leo
Papa
serm. 1.
de
nati-
vitat.

A liberum nostræ voluntatis consensum, cum invictissima ac insuperabili suorum decretorum efficacia & fortitudine, tam inviolabili nexu, & tam amabili vinculo sociavit, ut nec decretorum efficacia arbitrii libertatem lægaret, minuat, nec arbitrii libertas aut mutabilitas, divinæ voluntatis efficaciam impediatur aut retardet.

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

Notandum primò: Duplicem distingui à Thomistis prædeterminationem: unam æternam, & in Deo manentem: alteram temporalem, & in creatura receptam. Prima dicitur decretum prædeterminans, seu divina prædeterminatio, secunda appellatur præmotio vel prædeterminatio physica, vel gratia efficax, & prædeterminans; quando movet & applicat voluntatem ad actus supernaturales.

Notandum secundò: In his nominibus, decretum prædeterminans, prædeterminatio physica, gratia prædeterminans: particulam præ non deliquit prioritatem durationis, sive temporis, sed duratæ naturæ, seu causalitatis & dependentiæ, quam explicat Aristoteles in post prædicamentis in cap. de priori & simul, dum ait, quòd illud est prius à quo aliud pendet tanquam à causa, & nihilominus convertitur subsistendi consequentia, ita ut si verum sit unum esse, verum etiam sit esse & alterum: quomodo causa etiam in actu, est prior suæ operatione & effectu, quia licet non possit concipi causa in actu, nisi concipiatur ejus operatio, & effectus ab illa procedens, nihilominus, quia operatio & effectus dependent à causa in actu, id eò causa in actu dicitur prior suæ operatione & effectu, prioritate dependentiæ & causalitatis, quæ vocatur etiam prioritas instantis à quo. Ab hac ergo prioritate dependentiæ seu causalitatis, divinum decretum, secundum Thomistas, denominatur prævium, seu determinans, ejusque motio & executio, præmotio seu prædeterminatio appellatur.

Notandum tertio, Divinam motionem in creatura receptam, ab eisdem Thomistis physicam appellari, non quòd forma naturalis sit, sed per modum naturæ ad unum determinans (absit) sed quia ex propria essentia, & ab intrinseco est efficax, independenter à quocunque creato consensu: quod est esse physicam Theologicè, non Philosophicè. Exemplum tibi dat ipse Thomista, dum docet gratiam physicè expellere peccatum, non quòd exerceat oppositionem formæ naturalis seu physicæ; sed quia oppositionem habet cum illo ex sua propria essentia, & ab intrinseco, independenter à quocunque lege extrinseca.

Notandum quartò: nos hic solum agere de decreto prædeterminante, & æterna Dei prædeterminatione: disputatio enim de prædeterminatione temporali, & gratia efficaci ac prædeterminante, non est præsentis instituti, sed pertinet ad Philosophiam, vel ad Tractatum de auxiliis, ea tamen quæ hic de decreto prædeterminante dicemus, facile applicari poterunt physica prædeterminationi, & gratia prædeterminanti, quæ sunt ejus vis ac instrumentum, & quæ ab illo, sicut radii à sole, rivuli à fonte, & effectus à causa, promanant.

Notandum ultimo: Duplicem solere in nobis distingui libertatem, unam potentialè ac in actu

primò,

perio, que consistit in potentia seu facultate
quâ voluntas potest velle aut non velle, eligere
vel non eligere, & se determinare ad amandum
vel non amandum hoc vel illud objectum: alte-
ram actualem & exercitam, quæ est ipsamet
actualis electio & determinatio voluntatis, in
qua consistit libertatis potentialis, seu habitua-
lis exercitium. His præmissis.

Dico primò: decretum prædeterminans cau-
sare libertatem actualem nostræ voluntatis.

Probatum primò: Illud causat libertatem
actualem nostræ voluntatis, quod reduci liber-
tatem potentialem de actu primo ad secundum:
Hoc facit decretum prædeterminans in senten-
tiâ Thomistarum, applicat enim voluntatem, &
facit quod illa in actu secundo se determinet ut
secundum liberum & secundum determinans,
ut constat ex infra dictis: Ergo libertatem
eius actualem causat. Unde Augustinus de cor-
rupt. & grat. cap. 8. ait: quod gratia causat in no-
bis liberam, fortissimam, & invictissimam volun-
tatem. Et subdit, *Voluntas quippe humana, non liber-
tate consequitur gratiam, sed GRATIA LIBERTA-
tatem, & insuperabilem fortitudinem.* Et lib. 1. con-
tra duas Epist. Pelag. cap. 19. *Gratia* (inquit) *ope-
ratur in cordibus hominum, non ut homines, quod fieri
non possunt, nolentes credant, sed ut volentes ex nolenti-
bus fiant.*

Favet etiam D. Thomas 1. p. quæst. 83. art. 1.
ad 2. ubi ait: *Deus movendo causas voluntarias, non
operatur, quin actiones earum sint voluntarie, sed po-
tius hoc in eis facit.* Et in 2. dist. 25.
quæst. 1. art. 2. ad 1. *Deus operatur in voluntate & in
libero arbitrio, secundum eius exigentiam. Vnde etiam
si voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus ta-
men hoc sua OMNIPOTENTIA FACIT, ut illud in
quod mutatur VOLUNTARIE VELIT.* Quæ verba
maximè ponderanda sunt: si enim hoc facit
Deus sua omnipotentia, manifestum est ad con-
ciliandam libertatem actuum humanorum cum
divinorum decretorum efficacia, non esse re-
currendum ad præscientiam, futurum nostræ
voluntatis consensum explorantem, sed ad infi-
nitam divinæ voluntatis efficaciam, attingen-
tem substantiam & modum libertatis in nostris
operationibus, & ad omnipotentissimam illam
potestatem, quam, juxta Augustinum, Deus ha-
bet cordium inclinandorum.

Probatum secundò conclusio, & ratio præce-
dens magis illustratur. Libertas actualis nostræ
voluntatis in libera ejus electione & determina-
tione consistit, ut diximus in ultimo notabili: At
hæc solam à decreto prædeterminante causari
potest: Ergo & actualis libertas. Major patet,
Minor verò sæpè fuit à nobis demonstrata, ex eo
quod ad rationem causæ & principii actualis re-
spectu alicujus effectus, duæ conditiones indis-
pensabiliter requiruntur: videlicet quod illum
procreet saltem natura & causalitatis antecede-
at, & intimam ac indissolubilem cum eo habeat
connexionem: quæ conditiones soli decreto
prædeterminanti, respectu liberæ determinatio-
nis nostræ voluntatis, quadrare possunt. Nam
decretum indifferens, nec illam prioritate natu-
ræ antecedit, sed eam potius ab humana volun-
tate supponit, vel expectat, nec habet intrinsecâ
& indissolubilem cum illa connexionem, sed
potest indifferenter connecti cum consensu vel
dissentiu, & ad utrumque mediâ voluntatis de-
terminatione transire. Idem dicendum est de de-
creto moraliter tantum excitante, illud enim nõ

est ab intrinsecò, & ex propria vi & efficacia,
cum liberi arbitrii determinatione connexum,
sed tantum ab extrinsecò, & ex accidenti, ex li-
bertate scilicet arbitrii creati, quæ per accidens
in talibus occasionibus & circumstantiis, ad cõ-
sensum potius quàm ad dissentiu se determinat.

Dices cum Adversariis: liberam nostræ volun-
tatis electionem & determinationem non
deberi, nec posse, salvâ libertate, à Deo imme-
diatè causari, sed tantum à voluntate creata, ex
innata libertate, sub concursu indifferenti, &
motione tantum morali, ad consensum potius
quàm ad dissentiu se determinante.

Sed hæc responsio & doctrina Adversario-
rum, Tractatu præcedenti disp. 4. art. 2. fuscè im-
pugnata est, ejuque falsitas patet etiam ex dictis
suprà disp. 3. art. 3. ubi contra Molinam ostendi-
mus, determinationem voluntatis ad actus su-
pernaturales, esse divinæ prædestinationis effe-
ctum, nec solum subiacere ejus præscientiæ, sed
etiam ejus providentiæ & causalitati, ibiq; plu-
ra Sanctorum Patrum testimonia, in hujus veri-
tatis confirmationem, adduximus: præsertim
definitionem Cælestini I. in Epistola ad Episco-
pos Gallia, ubi definit, quod *Nemo, nisi per gra-
tiam libero bene utatur arbitrio.* Et D. Augustini
lib. 1. retract. cap. 9. dicentis: *Quia omnia bona, &
magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur ut
à Deo sit & bonus usus libera voluntatis, quæ virtus est,
& in magnis numeratur bonis.*

Confirmatur primò: Deus cum sit primum
liberum, & tale per essentiam, ac supremum ha-
beat in nostras voluntates dominium, omnem
liberam illarum determinationem, quæ est li-
bertas per participationem, eminentissimo &
perfectissimo modo in se continet: Ergo potest
illam causare, & efficere sine libertatis dispen-
dio, ut voluntas humana in suo ordine, & ut se-
cundum liberum & secundum determinans, ad
suos actus liberos se determinet. Consequentia
patet: causa enim efficiens potest producere effe-
ctus quos virtualiter aut eminenter præcontinet.

Confirmatur secundò ex Augustino de cor-
rupt. & gratia cap. 14. dicente: *Deus magis habet in
potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.* Ex qui-
bus verbis hoc potest confici argumentum. Do-
minium divinum ita est summum ac perfectum,
quod quicquid potest creata virtus & domi-
nium, potest & Deus, & multò ampliùs, ac per-
fectiori modo: Sed voluntas creata, ratione do-
minii quod habet in suos actus liberos, potest
salvâ libertate se ipsam determinare & applicare
ad suos actus liberos eligendos: Ergo à fortiori
Deus id præstare poterit. Unde, inquit S. Tho-
mas quæst. 21. de verit. art. 8. *Sicut voluntas potest
immutare actum suum, ita & multò ampliùs Deus.*
Hanc rationem fusiùs expendemus infra, quan-
do adversè sententiæ fundamenta contulerimus.

Confirmatur tertio: Si Deus non possit, salvâ
libertate, voluntatem creatam ad suos actus li-
beros determinare & applicare, ejuq; determi-
natione ab illa expectare, & veluti emendicare,
ac precario obtinere debeat, sequitur ejus domi-
nium in nostras voluntates, non esse regale &
monarchicum, sed tantum civile & politicum:
Consequens est falsum, ut constat ex verbis Au-
gustini nuper relatis, & ex illo Proverb. 21. *Sicut
divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini,
quocunque voluerit vertet illud:* Ergo & Antecede-
dens. Sequela Majoris probatur: Dominium su-
preum & perfectum, ut docent Theologi, con-

sistit in potestate utendi aliqua re, eamque applicandi ad quodcumque dominus voluerit; sic voluntas, quia ceteras potentias animæ ad suos actus applicat, eis dominari & imperare dicitur; & charitas cæterarum virtutum regina appellatur, quia illas ad operandum movet & applicat, & illarum actus ordinat, & cum ultimo fine conjungit: Ergo si Deus non possit uti voluntate creatâ, & eam, salvâ ejus libertate, determinare & applicare ad quodcumque voluerit, illamque solum possit moraliter movere, & suasionibus allicere, manifestum est, ejus dominium in nostras voluntates, non esse regale & supremum, sed civile tantum & politicum.

78. Ex dictis in hac conclusione inferes, sublato decreto prædeterminante, tolli etiam omnem libertatem actualem, seu omnem liberam nostræ voluntatis determinationem. Sublatâ enim causâ, tollitur effectus: Ergo si decretum prædeterminans causet libertatem actualem nostræ voluntatis, & efficiat quod voluntas creatâ, sub indifferentia objectiva judicii, quæ est proxima & intrinseca libertatis radix, se ad volendum & operandum determinet, retinendo potentiam ad oppositum, in quo libertas actualis nostræ voluntatis consistit; manifestum est, quod sublato decreto prædeterminante, omnis etiam libertas actualis nostræ voluntatis destruitur.

79. Confirmatur: Decretum prædeterminans, ut supra ostendimus, reducit libertatem potentialem de actu primo ad secundum, & facit quod illa in actum secundum se exerat: Ergo illo sublato, libertas nostræ voluntatis semper maneret potentialis, suspensa, indeterminata, & otiosa, ac veluti paralytica, & nunquam sese explicaret in actum secundum. Ut enim supra vidimus ex Commentatore, & D. Thoma, à principio indifferenti, ut indifferens est, nunquam exit actus determinatus, nisi ab aliquo determinetur & inclinaretur ad illum; sicut à frigido, ut tali, nunquâ procedit calidum, nec à calido frigidum, &c.

Nec obstat quod proprium sit agentis liberi sese determinare, nam, ut infra dicemus, licet secundum liberum debeat in suo ordine se determinare, non tamen independentem à motione, determinatione, & applicatione primi liberi, primique determinantis, à quo libertas actualis nostræ voluntatis, quæ est aliqua perfectio simpliciter simplex, tanquam à primo fonte emanare debet, sicut omnis sapientia de sursum est descendens à Patre luminum, ut dicitur Jacobi 1.

§. II.

Statuitur secunda conclusio.

Dico secundò: Decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit.

80. Hæc conclusio sequitur ex principiis supra de libertate statutis. Ostendimus enim in primo articulo, de ratione libertatis potentialis nostræ voluntatis, non esse indifferentiam illam versatilem & Molinianam, quæ divinæ motionis & applicationis necessitatem excludit. Sicut enim de ratione causæ efficientis non est quod sit prima, sed quod efficiat, licet moveatur ab alia priori; ut patet in igne & celo, terra & Sole; ita non est de ratione liberi arbitrii, ut se primò determinet, sed ut determinet se juxta suam naturam: id est si fuerit primum liberum, determinet se primò; si verò fuerit secundum, quale est vo-

luntas creatâ, secundariò tantum, & dependentem à motione & applicatione primi liberi, primique determinantis & applicantis: Ergo licet illa versatile stare non possit, quia tamen alteram indifferentiam non excludit, nec impedit, sed potius efficit quod liberum arbitrium in suo ordine, & in ratione secundi liberi & determinantis, se secundariò moveat & determinet, ut infra magis declarabimus, libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit.

Præterea in secundo articulo ex D. Thoma demonstravimus, duplicem esse nostræ libertatis radicem: unam extrinsecam, & in Deo essentem, infinitam scilicet divinæ voluntatis efficaciam, substantiam & modum in nostris operationibus attingentem: alteram intrinsecam, & in ipso homine residentem, nempe differentiam objectivam judicii, quæ posita in intellectu, ostendimus implicare contradictionem quod illa voluntas necessitetur, seu ad unum per modum naturæ determinetur: Nec Suetes licet in utrumque latus se verat, probare potest oppositum, ejusque argumenta, ut vidimus, primum urgent, & facile diluuntur. Cum ergo decretum prædeterminans descendat ab infinita divinæ voluntatis efficacia, substantiam & modum in nostris operationibus attingentem, illudque non tollat, sed causet indifferentiam objectivam judicii (applicat enim intellectum, ut formet judicium indifferens, quo repræsentat voluntati objectum ad quod illam movet, ut indifferens, & ut bonum aliquid particulare, quod non habet necessariam connexionem cum bono in communi, quodque proinde potest acceptare vel respuere) libertatem potentialem nostræ voluntatis non lædit aut violat, sed potius perficit & conservat.

Frivola autem ac levis est impugnatio hujus à S. Joseph, in opusculo quod D. Thoma de resolutionem appellat, ubi sic dicitur: Neque libertatem sufficit, quod per decretum divinam requatur indifferentia judicii, quæ homo judicat maxime non habere necessariam connexionem cum fine. Non illa judicii indifferentia, est quidem radix libertatis, ceterum ipsa libertas formalis, omnium consensus, voluntate consistit. Quare ut homo sit liber, tantum requiritur ut sit liber in judicando, sed etiam & maxime ut sit liber in eligendo, seu ad volendum & non volendum. Cum ergo per decretum divinum, & motiones prædeterminantes, voluntas irrefragabiliter adstringatur ad unam partem, sequitur hominem non manere liberum, etsi habeat judicium indifferens ad utrumlibet, nisi eo modo, quo suo contentis & compedibus constructus est, dicitur liber & fugiat, quia videt ostium apertum, quo elabi possit, & esset solutus. Additque, illa parum consonare cum doctrina Alvaris & aliorum Thomistarum, qui fatentur libertatem esse formaliter in ipsa voluntate, & tantum radicaliter in intellectu, & qui ad libertatem formalem & propriè dictam, requirunt indifferentiam activam ad agendum & non agendum, sicut ad agendum hoc vel illud, neque ad eam sufficere indifferentiam objecti: hac autem quis non videt coherere non posse?

Verum hæc levissima sunt, & nullius penitentis ac momenti. Libenter enim & ultro fatemur, ad libertatem non sufficere indifferentiam objectivam judicii, sed insuper requiri indifferentiam activam in voluntate, modo superius explicato: id est, facultatē seu potentiam ad agendum

vel non agendum, quæ tamen divinæ motionis & applicationis necessitatem non excludat; sed negamus, & constanter negamus, fieri posse, etiam de potentia absoluta, quod indifferentia illa iudicii præcedat in intellectu, & in voluntate non sit potentia illa activa quæ ad rationem liberam inducit. Rationem: supra assignavimus: cum enim voluntas sit potentia cæca, sequens dictum & cognitionem intellectus, non potest fieri in objectum, nisi eo modo quo ipsi repræsentatur ut amabile: id est necessariò, si illud ut necessariò diligibile, & ut continens omnem rationem boni, repræsentetur, ut in visione beatifica contingit: liberè verò, si illud repræsentetur ut bonum aliquod particulare, non habens necessariam connexionem cum bono in communi; ut contingit in nobis viatoribus, qui Deum solum cognoscimus per fidem & cognitionem oblecturam. Voluntas ergo, cum sit appetitus rationalis, essentialiter subordinatur intellectui, & ab eius cogitatione dependet, ac in proxima quasi agendi potestate, per iudicium rationis completur: unde implicat quod iudicium indifferens de aliquo actu, sit in intellectu, & in voluntate non sit libertas, seu potentia proxima ad illum eliciendum, vel non eliciendum.

Non obstat, quod per decretum divinum, & motionem prædeterminantem, voluntas determinetur & applicetur ad unum actum. Nam ad illum non determinatur vel applicatur per modum nature, ut agentia naturalia, in quibus non remanet potentia ad oppositum, sed per modum liberi, & relinquendo in illa potentiam ad oppositum. Unde talis motio non habet rationem vinculi & impedimenti, ut imaginatur arguens, sed potius resolvit ipsam in differentiam potentialitatis, & suspensionis, ut infra ostendemus.

Ex quo patet, quàm ineptum sit exemplum quod ab illo Auctore adducitur. Nam potentia loco motiva non subordinatur essentialiter voluntati, sicut voluntas intellectui; nec per visum completur & redditur expedita, sicut libertas per iudicium rationis indifferens. Item catenæ & compedes in fure ligato & compedito, habent rationem obicis & impedimenti; & impediunt ne potentia gressiva in actum exeat: decretum autem divinum, & motiones prædeterminantes, non impediunt, sed efficiunt quod libertas in actum secundum prorumpat, eamque transferunt ab indifferentia potentiali ad actuale, ac proinde, ut infra dicemus, illam actuant & perficiunt, non verò ligant aut impediunt.

Unde principia doctrinæ Thomisticæ rectè inter se coherent, eorumque connexio non est capta difficilis, ut Petrus à S. Joseph existimat, sed oculis agris odiosa lux, quæ puris est amabilis: ut ait Augustinus 7. Confessionum cap. 16.

Sed & id quoque mirabile est, ne dicam ridiculum, quod ait idem Auctor in sua Idea Theologica, lib. 1. de Deo, cap. 18. Patres scilicet Dominicanos, in privati colloquio plerumque affirmare solitos, in eorum sententia, positâ motione physice prædeterminante, voluntatem non agere necessario, sed tantum infallibiliter &c. Quasi verò Patres Dominicani, solum id dicant clanculum, & in angulis, ac veluti mustitando, nec palam in Scho-

lis, in Academiis, in Templis, voce, scripto. in concionibus & lectionibus publicis, ubique terrarum id profiteantur, & doceant? Certe alterius mundi se civem, vel ut melius dicam, novi orbis scriptorem, profiteatur necesse est solitarii iste, & fateatur nusquam se legisse Thomistas, quos impugnat, nisi oculis alienis, vel alienatis; cum non viderit apud Alvarem, Joannem à S. Thoma, Salmanticenses, & alios D. Thomæ Discipulos, integras disputationes & tractatus, quibus ostendunt physicam prædeterminationem non tollere, sed causare; nec ledere, sed perficere libertatem; & quod pejus est, ibidem asserere audeat; *Bannem & Alvarem, NECESSITATEM ANTECEDENTEM, PLANE INELUCTABLEM,*

in voluntate præmotâ perspicuè admittere, quamque (inquit) omnes sinceri physice prædeterminationis Defensores probare tenentur, sic consequenter loqui velint. Primum enim apertissimè falsum est, & mera huius Auctoris impostura, vel hallucinatio. Licet enim Bannez & Alvarez cum aliis Thomistis doceant, prædeterminationem physicam esse aliquam suppositionem antecedentem, ex qua sequitur infallibiliter liber nostræ voluntatis consensus; nusquam tamen dixerunt, imò nec somniarunt, illam esse necessitatem antecedentem, planè ineluctabilem, ut refert ille Auctor, imò potius oppositum expressissimè docent. Nam Bannez 1. p. quæst. 19. art. 8. dub. 1. conclus. 2. sic ait: *Effectus contingentes aut liberi, si comparentur ad scientiam, vel providentiam, vel voluntatem Dei, sunt necessarii SECUNDVM QUID, scilicet EX SUPPOSITIONE, quæ necessitas est conditionalis, seu potius CONSEQUENTIA, NON CONSEQUENTIS.* Alvarez verò disp. 22. de auxili. num. 40. *Necessitas (inquit) futuri consensus, quæ desumitur ex antecedenti decreto voluntatis divinæ, NON EST NECESSITAS ABSOLUTA, SED CONDITIONALIS, ET SECUNDVM QUID, ut supra dictum est; unde actus nostri liberi qui necessariò sequuntur ex huiusmodi suppositione, non sunt simpliciter necessarii, sed liberi, ut ex communi sententia antiquorum disp. 25. patebit.*

Alterum etiam quod addit, non minùs à veritate alienum est: nam ut fuse ostendemus infra art. 7. potest dari suppositio antecedens, se tenens ex parte causæ primæ, & primi principii nostræ libertatis, quæ non tollit, sed causat libertatem, & quæ proinde, quantum ad effectum conservandi libertatè, est virtualiter, seu æquivalenter consequens; & talis est, ut ibidem dicemus, suppositio physice prædeterminationis.

Tertiò probatur conclusio. Ad libertatem non requiritur, voluntatem positam omnibus naturâ & causalitate ad agendum prærequisitis, posse non agere in sensu composito, seu posse componere non actionem cum prærequisitis ad agendum prioritate naturæ & causalitatis; sed satis est posse non agere in sensu diviso, seu voluntatem sub divina motione & applicatione, retinere potentiam ad non agendum, seu ad dissentiendum, absolute & simpliciter, ut demonstrabimus articulo sequenti, convellendo primum ac præcipuum Adversariorum fundamentum: At decretum prædeterminans, ejuſque motio, sunt de prærequisitis ad agendum, prioritate tantum naturæ & causalitatis, ut supra demonstravimus, & communiter docent nostri Thomistæ; nec tollunt à voluntate mota potentiam ad dissentiendum, seu ad eliciendum actum oppositum, nam ut ait S. Prosper de vocat. gent.

lib. 2.

lib. 2.

lib. 2. cap. 9. *Deus ad obediendum sibi ipsum velle sic donat, ut etiam à perseverantibus illam inmutabilitatem que potest nolle, non auferat.* Et D. Thomas supra relatus asserit: *Quod quamvis non effectus divine voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate, tamen potentia desicendi effectum, simul stat cum divina voluntate.* Ergo decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis non destruit.

89 Hanc rationem tangit idem S. Doctor. 2. quæst. 10. art. 4. ad 3. his verbis: *Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur.* (Ecce impossibilitatem componendi dissentium cum divina motione.) *Non tamen est impossibile simpliciter.* (Ecce potentiam absolutam ad dissentium, quam voluntas sub illa retinet) *Vnde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur.* Ecce quomodo ad libertatem sufficit absoluta potentia ad dissentium, nec requiritur quod dissentium possit cum divina motione componi.

90 Denique probatur conclusio: De libertate creata philosophari debemus per analogiam & similitudinem ad incretam, cum ista illius sit imago, effluxus, & participatio: Sed libertas divina & increta cum divinorum decretorum immutabilitate & indefectibilitate coheret, ut Tractatu præcedenti ostensum est. Ergo etiam libertas creata cum infinita eorundem decretorum efficacia & immutabilitate stare poterit. Hanc rationem fuse ac etudite expendit Gaspar Ram. Cancellarius Academiae Olcenfis, Tractatu de divinis præmotionibus.

§. III.

Stabilitur tertia conclusio.

91 Deo tertio: decretum prædeterminans, libertatem potentialem nostræ voluntatis perficere. Probatur primò: Libertas nostræ voluntatis est perfectior, quando exit in actum secundum, quam dum remanet in potentia & in actu primo; nam actus secundus semper excedit primum in perfectione, sicut in actualitate: Sed decretum prædeterminans facit quod libertas potentialis exeat in actum secundum, & quod voluntas sub indifferenti iudicio rationis se determinet, ut secundum liberum, & secundum determinans: Ergo ejus libertatem perficit.

92 Confirmatur primò: Indifferentia actualis & positiva, est perfectior potenti & privativa; nam prima est perfectio simpliciter simplex, quæ in Deo formaliter reperitur, non autem secunda: Sed decretum prædeterminans transfert libertatem ab indifferentia potenti ad actualem, quia facit illam actu velle, & actu in suo ordine se determinare, & reducit eam de potentia in actum, ut docent Thomistæ: Ergo illam perficit.

93 Confirmatur & declaratur amplius: Illud perficit libertatem, quod ab illa tollit aliquem defectum & imperfectionem, ut ex ipsis terminis liquet: Sed decretum prædeterminans tollit aliquem defectum & imperfectionem à libero arbitrio, scilicet potentialitatem & suspensionem, seu carentiam actus: Ergo illud perficit. Unde Fulgentius de incarn. & gratia cap. 20. *Gratia humanum non aufertur, sed sanatur; non adimitur, sed corrigitur; non remouetur, sed illuminatur; non evacuatur, sed adjuvatur, atque servatur arbitrium.* Et Prosper sent. 6. *Arbitrium hominis gratia non abolet, sed adolet.* Quibus verbis duo illi eximii Augustini Discipuli, & gratiæ efficacis defensores

acerrimi, illam nobis exhibent, non solum ut libertatis amicam & contubernalem, sed etiam ut eorum parentem & nutricem, quæ illum fovet, conservat, nutrit, & adolere facit.

Secundò principaliter arguitur. Inferiora per se fieri per subordinationem & conjunctionem ad superiora, ut patet in Luna, quæ illuminatur & perficitur per conjunctionem ad Solem, in fluvio qui crescit & augetur dum remeant in Oceanum, & in creaturis intellectibus, quæ sanctificantur, & beatificantur per amorem & conjunctionem ad Deum. Unde bellicosissimè Marcilius Ficinus in convivium Platonicum cap. 21. *Qui Deum vero amore profectus fuerit, Deum inveniet, & se in Deo recuperabit, quia ad suam, per quam creatus est, reddidit ideam, ubi rursus reformatur, quia idea sua perpetuo coheret.* Sed per decretum prædeterminans, & motionem efficacem, voluntas nostra Deo ut primo libero actu subordinatur, & conjungitur fonti & principio totius libertatis create, efficaciter scilicet in infinita divina voluntatis, quæ (ut supra ostendimus) est prima create libertatis radix: Ergo per decretum prædeterminans, ejusque motionem, libertas nostra perficitur.

Hanc rationem fuse prosequitur Guillelmus Gibinus, Congregationis Oratorii insignis Theologus, in libro de libertate Dei & creature, ubi egregie & eleganter expendit, quod cum reliquæ omnes perfectiones, eò cumulatione sint & lactores, quò principio suo magis accedunt, absurdum videtur dicere, quod libertas nostra, ubi ad Deum, perfectionis omnis & libertatis scaturiginem, reducit, eique per prædeterminationem, & motionem efficacem ab eo conjungitur & subordinatur, statim effugiat & evanescat. Certè si omnis paternitas quæ est in terra, ab ea quæ in Deo est derivatur, ut dicitur ad Ephel. 3. & si omnis sapientia deorsum descendens à Patre luminam, ut habetur Jacobi 1. Item si omnis perfectio quæ simpliciter simpliciter appellatur, dicit ordinem dependentiæ, & subordinationem ad Deum, ut totius bonitatis & perfectionis principium: cur etiam libera nostra voluntatis determinatio, quæ inter perfectiones simpliciter simplices numeratur, non proveniat à libera determinatione Dei, tanquam à primo totius libertatis fonte; & certè liberum per participationem, non pendebit in actum suorum determinatione ab eo quod est liberum per essentiam?

Denique suadet conclusio. Omnis motio quæ attemperatur & accommodatur naturæ libere quod movet, illud perficit: Sed motio decreti prædeterminantis, naturæ & conditioni voluntatis create attemperatur: Ergo illa perficit. Major patet, Minor probatur. Voluntas, cum sit appetitus rationalis, petit moveri sub indifferenti iudicio rationis, & cum facultate & potentia ad oppositum: Sed motio decreti prædeterminantis utrumque præstat, ut jam ostendimus, & nostri Thomistæ communiter docent: Ergo naturæ & conditioni voluntatis create attemperatur. Hanc rationem tangit S. Thomas quæst. 6. de malo art. 1. ad 3. his verbis: *Deus movet voluntatem, IMMUTABILITER, PROPTER EFFICACIAM virtutis moventis, que DEFICERE NON POTEST* (Ecce infufragilitatem & efficaciam divine motionis, petitam non ex Dei præsciencia, futurum nostræ voluntatis consensum explorante, sed ex efficacia infinita divine voluntatis)

Diff.
3. art.
2.

C

D

E

*sed propter naturam voluntatis mota, non inducitur A
necessitas, sed MANET LIBERTAS. Ecce ejus
dulcedinem & suavitatem, naturæ voluntatis
humana accommodatam.*

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio.
Cum voluntas creata sit agens physicum simul
& morale, nec moraliter solum, sed etiam phy-
sicè in suos actus influat, utroque modo petit à
Deo moveri; moraliter scilicet, per ostensionem
bonitatis; & physicè, per internam applicatio-
nem & motionem. Prima motio se tenet ex parte
objecti, & dicitur intentionalis & metaphorica.
Secunda se tenet ex parte potentie, & vocatur
realis & physica. Una convenit Deo in ratione
suis ultimi: altera ei competit in ratione primi
principii. Quia ergo decretum prædeterminans B
utroque modo movere voluntatem, nec unquam
illam physicè movet & applicat ad aliquem ac-
tum eliciendum, quin simul illam moraliter
excitet per ostensionem bonitatis finitæ & limi-
tatæ, quæ potest quidem eam invitare & allucere,
non tamen cogere vel necessitare, accomodatatur
naturæ & conditioni voluntatis creatæ & conse-
quenter ejus libertatem non lædit, sed perficit.

Utrumque hoc genus motionis agnoscunt SS.
Patres in voluntate creata. Nam S. Thomas 1. p.
quæst. 101. art. 4. ostendit Deum movere volunta-
tem, non solum per modum objecti, sed etiam INTE-
RIVS INCLINANDO. Et D. Augustinus inter-
dum unam motionem explicat, interdum alte-
ram. Nam de spiritu & litera cap. 34. dicit. *Visio-
nem suam hominibus agit Deus ut velimus.* (Ecce motio-
nem moralem & metaphoricam) Elib. 1. ad
Simplic. quæst. 2. *Quis, inquit, audeat dicere de-
fuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam si-
dem MENTEM APPLICARET, voluntatemque
conjungeret, in qua Jacob justificatus est?* Ecce phy-
sicam motionem, ac internam mentis applica-
tionem. Utramque etiam eleganter expressit D.
Bernardus in libro de gratia & libero arbitrio,
versus finem, his verbis: *Deus voluntatem AP-
PLICAT OPERI, & opus explicat voluntati.*

ARTICVLVS VI.

Convelluntur fundamenta adversæ sententiæ.

Duo sunt præcipua fundamenta quibus Ad-
versarii ducuntur ad rejicienda decreta
prædeterminantia, ut libertati contraria. Pri-
mum est, quia existimant esse de ratione causæ
liberæ, ut positis omnibus ad agendum prære-
quisitis, possit non agere, etiam in sensu com-
posito, seu cum illis non actionem seu dissentium
componere: Sed decretum prædeterminans,
quæ Thomistas, est de prærequisitis ad agen-
dum, prioritate saltem naturæ, & cum eo non
potest componi dissentus vel negatio actionis;
quia cum sit ab intrinseco efficax, non potest
frustrari suo effectu: Ergo tale decretum actu
humanorum libertatem destruit.

Secundum fundamentum est huic affine, &
sumitur ex doctrina Anselmi, docentis omnem
suppositionem antecedentem, & quæ ex ele-
ctione seu consensu nostræ voluntatis non des-
cendit, ejus libertatem destruit: Sed decretum
prædeterminans est aliqua suppositio antece-
dens, & quæ non dependet ab electione seu po-
testate nostræ voluntatis: Ergo libertatem destruit.
Hæc sunt præcipua Adversariorum fundamen-
ta, quæ breviter hic convellenda sunt. Unde sit

Tom. II.

Primum Adversariorum fundamentum evertitur.

Dico ergo primò: non esse de ratione agentis
liberi, ut positis omnibus naturæ & causali-
tate ad agendum prærequisitis, possit non agere
in sensu composito, seu cum illis negationem
actionis componere, sed sufficere quod tunc sit
potens ad non agendū in sensu diviso, seu quod
negatio actionis sit tunc absolute possibilis.

Probatur primò conclusio ratione funda-
mentali. Ea quæ secundum ordinem naturæ tantum
prærequiruntur ad agendū, sunt simul cum
actu (prioritas enim naturæ, est solum prioritas
causalitatis & instantis à quo, non verò prioritas
temporis & instantis in quo) unde quia quod est,
quando est, necesse est esse, impossibile est quod
positis omnibus naturæ prærequisitis in agente
libero ut operetur, possit non agere in sensu
composito, seu negationem actionis cum illis
componere, alias posset non actum cum actu, &
formam cum ejus negatione conjungere.

Confirmatur: Illa quæ prioritate solum natu-
ræ & causalitatis operationem antecedunt, 101
constituunt agens liberum in ratione principii
actualis operationis; unde sicut principium ac-
tuale operationis non potest cum ejus negatione
componi, ita nec illa quæ prioritate solum
naturæ operationem agentis liberi antecedunt.

Probatur secundò: Unum ex prærequisitis ut
Deus operetur ad extra, est æternum decretum
de illo opere, v.g. de creatione mundi: Sed posi-
to tali decreto, Deus non potest non agere in
sensu composito, id est non potest componere
suum decretum de creatione mundi, cum non
creatione; quia id implicat, propter ipsius im-
mutabilitatem; & nihilominus Deus liberrimè
creavit mundum: Ergo non est necessarium ad
salvandam libertatem, quod positis omnibus
naturæ & causalitate ad agendum prærequisitis,
possit quis non agere in sensu composito.

Respondet Suarez, in libertate divina duo 104
conciipi signa: unum in quo concipitur Deus in-
differens ad utrumque; scilicet ad creationem mun-
di, vel non creationem; & aliud in quo se deter-
minat ad ejus creationem. Ratione prioris (in-
quit) Deus dicitur liber, quia potest utrumque; in
sensu composito, non verò ratione posterioris.

Sed contra primò: Divina decreta non pos-
sunt in Deo esse vel concipi ut futura, sed solum
ut præsentia, & egredientia à voluntate divina:
ut in Tractatu de scientia Dei, contra eundem
Suarem fusè ostendimus, & expressè docet D.
Thomas quæst. 6. de verit. art. 3. ad 10. his verbis:
*Actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate,
nunquam cadit in præteritum, sicut nunquam est fu-
turus, sed semper consideratur ut egrediens à volunta-
te per modum libertatis.* Ergo non possunt cum
fundamento in se concipi illa duo signa quæ
Suarez fingit in libertate Dei.

Secundò, dato & non concesso, quòd illa duo
signa in libertate Dei distingui possint, tamen
absurdum est dicere, quòd in secundo signo in
quo Deus concipitur se determinatè ad creatio-
nem mundi, & illam decernere, non sit nec con-
cipiatur ut liber: nam in tali signo Deus eligit
creationem mundi, ut medium ad manifestan-
dam suam gloriam & bonitatem. Electio autem
est proprius actus libertatis.

Addo quòd, nulla potentia amittit propriam &
spe-

Q 2